

вбачається, по-перше, у його узагальненому цілісному, системному та прогностичному характері, а по-друге, у його спрямуванні на організацію педагогічного процесу ФЗПП МВМ, прикінцевим результатом якого є формування компетентного вчителя математики.

Отже, ФЗПП МВМ розглядаються нами як система цілісних, взаємопов'язаних і невіддільних один від одного положень. В основу структурно-функціональної моделі такої підготовки покладено системний, діяльнісний, синергетичний, компетентнісний, прогностичний, особистісно-розвивальний, навчально-дослідницький та інформаційний підходи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болотов В. А. Размышления о педагогическом образовании / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2007. – № 9. – С. 3–11.
2. Казанцев С. Я. Дидактические основы и закономерности фундамен-тализации обучения студентов в современной высшей школе: дис ... д-ра пед. наук. 13.00.01 / С. Я. Казанцев. – Казань, 2000. – 295 с.
3. Ковтонюк М. М. Проблема фундаментализации профессиональной подготовки будущего учителя математики / М. М. Ковтонюк // Бюллетень лаборатории математического, естественнонаучного образования и информатизации. – М.: Научная книга, 2012. – Т. IV. – С. 33–37.
4. Краевский В. В. Теоретические основы содержания общего среднего образования / В. В. Краевский. – М.: Педагогика, 1983. – 352 с.
5. Мордкович А. Г. Профессионально-педагогическая направленность специальной подготовки учителя математики в педагогическом институте: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / А. Г. Мордкович. – М., 1987. – 355 с.
6. Працьовитий М. В. Якість фундаментальної математичної підготовки майбутнього вчителя математики в умовах педагогічного університету / М. В. Працьовитий // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми теорії і методики навчання математики»: тези доповідей. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 80–81.

УДК 37.09/ 7. 091

В. О. ВОДЯНА

ВИХОВНА ТЕХНОЛОГІЯ «КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ПРОГРАМИ»: АЛГОРИТМ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ

Розглядаються компоненти авторської виховної технології «Культурно-мистецькі програми» в загальних рисах. Розкривається організаційна структура художньо-творчої діяльності учнів, яка вміщує такі елементи: суб'єкт, процес, предмет, умови і продукт діяльності. Відображається загальна соціально-психологічна структура культурно-мистецьких програм у схемі: мотив – мета – засоби – результат. Визначається внутрішня структура технології: індивідуально-груповий, ціннісно-мотиваційний, функціонально-діяльнісний, комунікативний і діагностико-аналітичний компоненти. Висвітлюється алгоритм реалізації виховної технології «Культурно-мистецькі програми» в загальноосвітній школі згідно з пошуково-організаційним (підготовчим), практичним, підсумково-аналітичним (завершальним) етапами. Окреслюються особливості формування та діяльності тимчасового творчого колективу, що є основним структурно-виконавчим підрозділом.

Ключові слова: культурно-мистецькі програми, виховна технологія, структурні компоненти технології.

В. А. ВОДЯНА

ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ «КУЛЬТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ПРОГРАММЫ»: АЛГОРИТМ РЕАЛИЗАЦИИ СТРУКТУРНЫХ КОМПОНЕНТОВ

Рассматриваются компоненты авторской воспитательной технологии «Культурно-художественные программы». Раскрывается организационная структура художественно-творческой деятельности учащихся, содержащая такие элементы: субъект, процесс, предмет, условия и продукт деятельности. Отображается общая социально-психологическая структура культурно-художественных программ в схеме: мотив – цель – средства – результат. Определяется внутренняя

структура технології: індивідуально-групової, ціннісно-мотиваційної, функціонально-діяльнісної, комунікативної і діагностико-аналітичної компоненти. Освітлюється алгоритм реалізації виховальної технології «Культурно-художественні програми» в загальноосвітній школі в відповідності з пошуково-організаційним (підготовчим), практичним, підсумково-аналітичним (завершальним) етапами. Визначаються особливості формування і діяльності тимчасового творчого колективу, який виступає в якості основного структурно-виконавчого підрозділу.

Ключові слова: культурно-художественні програми, виховальна технологія, структурні компоненти технології.

V. O. VODYANA

EDUCATIONAL TECHNOLOGY «CULTURAL-ARTISTIC PROGRAMS»: ALGORITHM IMPLEMENTATION OF STRUCTURAL COMPONENTS

The components of the author's educational technology «Cultural-artistic programs» have been analyzed. The organizational structure of the artistic-creative activity of pupils (containing such elements as subject, process, object, and product) has been characterized. The generalized socio-psychological structure of the cultural-artistic programs in the scheme motive – goal – means – result has been represented. Five components of internal structure of technology (individual and group, values and motivation, functionally-active, communicative, analytical diagnostic) have been defined. The implementation algorithm of the structural components of educational technology «Cultural-artistic programs» in the secondary school according to the search and organizational (preparatory), practical, conclusive-analytical stages has been suggested. The features of the formation and activity of temporary creative team, which acts as the main structural and executive unit have been outlined.

Keywords: cultural and arts programs, educational technology, structural components technology.

Сучасна педагогіка переживає період переосмислення концептуальних підходів до виховання особистості, відмови від усталених традицій і стереотипів. Прагнення оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних педагогічних технологій, подальший розвиток яких пов'язаний із реалізацією сучасної концепції освіти і виховання. Суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів в освітній сфері є їх технологізація — неухильне дотримання змісту і послідовності етапів упровадження нововведень. Володіння технологіями стає загальною і пріоритетною потребою сьогодення [13, с. 6].

Теоретиками і практиками шкільної освіти (І Бех, Е. Божович, О. Захаренко, І. Іванов, В. Караковський, М. Красовицький, О. Леонтьєва, К. Приходченко, Г. Селевко, Г. Сорока, Є. Степанов та ін.) переконливо доведено, що саме технологічний рівень вирішення педагогічних проблем забезпечує ефективний і постійний творчий розвиток особистості школяра. Головна мета технологічного підходу полягає у досягненні запланованого рівня вихованості учнів за допомогою певним способом організованої взаємодії всіх суб'єктів виховного процесу.

Досліджуючи проблему розробки нових напрямків у вихованні більшість вищевказаних авторів визначає компоненти технологічного підходу до навчально-виховного процесу, виділяючи з них такі:

- постановка мети та уточнення основних виховних завдань;
- повна зорієнтованість всієї діяльності на виховну мету;
- орієнтація виховних завдань і всього процесу художньо-творчої діяльності на досягнення результатів;
- оцінка проміжних результатів;
- корекція основних технологічних засобів, яка спрямована на досягнення поставленої цілі;
- оцінювання остаточного результату.

Поділяючи погляди вчених, які стоять на позиції особистісно орієнтованого виховання, вважаємо, що в педагогічній теорії і практиці розгляд проблеми розвитку творчої особистості є недостатнім, бо здебільшого обмежується висвітленням особливостей формування і вдосконалення знань, умінь, навичок, тобто механізмом реалізації творчості. На нашу думку, пильнішої уваги заслуговують питання стосовно такого чинника розвитку творчої особистості,

як становлення мотивації до творчості. Крім цього, в сучасній загальноосвітній школі спостерігається недооцінювання та не високий рівень використання у навчально-виховному процесі виховного потенціалу мистецтва, традиційної народної культури як важливого чинника розвитку творчості школярів, а також недостатньо уваги приділяється організації художньо-творчої діяльності учнів.

Мета статті – висвітлити алгоритм розробки та реалізації структурних компонентів виховної технології «Культурно-мистецькі програми» в загальноосвітній школі.

Культурно-мистецька програма – це багаторівнева система різнопланових, тематично об'єднаних культурно-мистецьких заходів, які розроблені з урахуванням закономірностей особистісно орієнтованого виховного процесу та вікових особливостей учнів, відбуваються у цілісному, цілеспрямованому, послідовному, тривалому процесі художньо-творчої діяльності і базуються на використанні досягнень загальнолюдської культури, що акумульовані у творах авторського мистецтва і у народній традиційній культурі. Концептуальні основи технології «Культурно-мистецькі програми» детально висвітлені у попередніх публікаціях автора статті [4; 5].

Організаційна структура художньо-творчої діяльності учнів за цією технологією вміщує певні елементи: суб'єкт, процес, предмет, умови і продукт діяльності, в якій:

- суб'єктами діяльності є учні, вчителі, організатори, керівники адміністративних і творчих підрозділів;
- процесом діяльності є організація і проведення тематичних творчих заходів та вирішення творчих програмних завдань;
- предметом є культурно-мистецькі засоби;
- умовами (педагогічними; організаційними) – розроблення методик діагностики та критеріїв оцінювання рівнів творчого розвитку учнів; залучення вихованців до різних видів художньо-творчої діяльності в процесі реалізації культурно-мистецьких програм; створення демократичних відносин між учнями і педагогами в діяльності тимчасових творчих колективів як структурно-виконавчих суб'єктів культурно-мистецьких програм; підготовка педагогів до вирішення виховних завдань творчого розвитку школярів засобами культурно-мистецьких програм;
- продуктом діяльності є становлення творчої особистості учня.

Загальна соціально-психологічна структура культурно-мистецьких програм відображається у схемі: мотив – мета – засоби – результат.

Внутрішня структура технології «Культурно-мистецькі програми» має п'ять компонентів: індивідуально-груповий, ціннісно-мотиваційний, функціонально-діяльнісний, комунікативний та діагностико-аналітичний.

Визначення цих компонентів зорієнтовано на розробку виховної системи освітньої установи, поданої в науковій праці Є. Степанова [11], та дослідження педагогічних технологій В. Беспалька [1], І. Дичківської [7] та М. Кларіна [9].

Індивідуально-груповий компонент вміщує всіх суб'єктів виховного процесу (учнів, вчителів, вихователів, керівників гурткової роботи, представників адміністрації школи, батьків та залучених до цієї роботи запрошених осіб), а також тимчасові творчі колективи, що функціонують як елемент структури. Успішність виконання виховної програми багато в чому зумовлена індивідуальними і груповими особливостями вказаних суб'єктів.

Ціннісно-мотиваційний компонент можна вважати детермінуючим та інтегруючим чинником цілісного функціонування технології. В його межах формується головна мета, концептуальні ідеї та основоположні принципи діяльності, напрями та форми виховання.

Функціонально-діяльнісний компонент забезпечує функціонування усіх структурних елементів виховної технології. Його основу становлять спільна діяльність і спілкування членів шкільного співтовариства. Цей компонент відіграє також координаційну роль, що забезпечує упорядкованість виховного процесу.

Комунікативний компонент забезпечує внутрішні та зовнішні зв'язки, а також міжособистісне спілкування усіх суб'єктів діяльності в процесі реалізації програмних завдань культурно-мистецької програми. У межах цього компонента відбувається формування і становлення виховного середовища, в якому розвивається особистість учня, що

характеризується високим рівнем творчої активності освоєння і перетворення навколишнього світу, відкритістю своїх суджень і вчинків.

Діагностико-аналітичний компонент вміщує в собі критерії ефективності виховної технології та засоби аналізу отриманих результатів.

Алгоритм реалізації технології культурно-мистецьких програм у загальноосвітній школі базується на розробках проектно-технологічних методик В. Безрукової [2], О. Заір-Бек [8] та програми розвитку школи В. Лазарева, М. Поташніка [10]. Адаптація вказаних методик проводилася з врахуванням педагогічного досвіду роботи автора статті за технологією «Культурно-мистецькі програми».

Визначено три основні етапи алгоритму розробки та реалізації культурно-мистецької програми: пошуково-організаційний (підготовчий), практичний, підсумково-аналітичний етап (завершальний).

Головне завдання пошуково-організаційного етапу полягає в організаторській роботі щодо зосередження уваги педагогічного та батьківського колективів до проблем виховання у загальноосвітній школі та пошуку ефективних шляхів вирішення цієї проблеми. Робота розпочинається від пропозиції автора ідеї культурно-мистецької програми, яку він виносить на широке обговорення між суб'єктами шкільного виховного процесу. Авторами ідеї можуть бути: класний керівник, вчитель-предметник, керівник гурткової роботи, представники адміністрації школи, які попередньо були обізнані з новою виховною технологією, визнали її пріоритети і переконані в доцільності її впровадження.

Автор ініціює робочі зустрічі з вчителями, батьками, адміністрацією школи, щоб з'ясувати, наскільки вони розуміють і підтримують основні ідеї культурно-мистецької програми. Для цього автору необхідно повністю висвітлити всі концептуальні принципи діяльності за пропонованою виховною технологією, розкрити питання практичної роботи і показати її результативність. Наступний крок – збирання зворотної інформації від колективу, яку можна отримати різними способами (відкриті виступи на обговореннях, в процесі особистісного спілкування, неформальні відгуки та ін.), однак, на нашу думку, найефективніше провести роздільне анкетування батьків та вчителів, результати якого дають найбільш повну і об'єктивну орієнтацію про готовність колективу до роботи за технологією культурно-мистецьких програм.

Після збирання, систематизації, аналізу та узагальнення отриманої інформації важливо провести діагностику рівня вихованості школярів і загалом стану виховної роботи у школі. З цією метою організовуються експертно-аналітичні семінари на яких аналізуються соціально-психологічні умови виховання на даний час, визначаються власні можливості (кадрове забезпечення, рівень розвитку матеріально-технічної бази, особливості учнівського контингенту школи та ін.) щодо впровадження у виховний процес нової технології, яка повинна стати моделлю майбутньої діяльності колективу. Згідно з цим формулюються або уточнюються найбільш важливі виховні завдання школи й визначаються основні шляхи і засоби їх реалізації, доцільне закріплення працівників, розподіл їх обов'язків та організація діяльності, координація дій членів колективу, засоби їх стимулювання.

Наступним важливим завданням підготовчого етапу роботи є формування тимчасового творчого колективу.

С. Гончаренко розглядає тимчасовий творчий колектив [6] як об'єднання педагогів, що організовується для оперативного вирішення конкретних завдань і проблем школи. Серед основних завдань, які стоять перед ним, визначаються такі: сприяння активізації діяльності та залучення до спільної роботи усіх учасників навчально-виховного процесу школи; мобілізація творчого потенціалу педагогічного персоналу; сприяння і допомога в самореалізації особистості школяра та ін. Створюються такі колективи переважно на рік чи декілька років – залежно від потреби [6, с. 45].

У виховній технології тимчасовий творчий колектив є основним структурно-виконавчим підрозділом і формується на період роботи за конкретною культурно-мистецькою програмою. Тривалість реалізації програм різна: від одного до трьох-п'яти навчальних семестрів. Після виконання однієї програми склад тимчасового творчого колективу може змінюватися для подальшої роботи в іншому форматі. У нього входять: керівник, яким, як правило, є вчитель,

автор ідеї певної програми; координатор (переважно представники учнівського самоврядування, учні старших класів, котрі мають певний досвід попередньої роботи у цьому напрямку; первинні творчі групи, чисельністю від 3 до 7 учнів, які формуються для виконання конкретної програмної діяльності у відповідності до їх індивідуальних можливостей, уподобань, інтересів, потреб. Кожна творча група виконує певні функції: збирання необхідної інформації; розробка сценаріїв окремих культурно-мистецьких заходів; висвітлення етапів роботи (прес-центр); здійснення матеріально-технічного забезпечення тощо. Рольова участь кожного учасника групи визначається під час безпосереднього планування і виконання завдань.

Кожна творча група характеризується такими ознаками:

- наявність провідного напрямку, що покладений в основу діяльності кожної групи і визначає основні параметри її розвитку;
- відкритість групи, яка передбачає добровільність входження до неї, виходу чи переходу в іншу групу;
- самоврядування, самоорганізація, самодіяльність;
- сприятлива атмосфера співпраці, стиль взаємовідносин між старшими і молодшими «на рівних», коли немає у звичному розумінні вихователів і вихованців, функціонерів і виконавців;
- динамічність членського складу групи;
- співпраця і координація діяльності з іншими групами;
- обов'язкове дотримання умов виконання групою своєї частки завдання у межах цілісної культурно-мистецької програми.

Керівництво у тимчасовому творчому колективі відбувається за принципом саморегулювання і саморозвитку. На початковому етапі роботи керівник-організатор доводить головні ідеї програми до учасників, роз'яснює цілі і завдання з урахуванням місцевих умов творчої діяльності (особливості школи, мікрорайону, міста). Важливим для керівника є вміння тактовно, ненав'язливо брати участь у роботі кожної творчої групи, пам'ятаючи, що завдання культурно-мистецької програми – розвиток творчої особистості в процесі художньо-творчої діяльності. Тому необхідно забезпечити для вихованців право першості на ініціативу, висловлення ідей і варіантів вирішення конкретних творчих завдань. Керівник, маючи розроблену систему дій, може пропонувати свої варіанти тільки тоді, коли немає цікавих пропозицій від учнів. Цих варіантів має бути декілька, щоб вибравши один з них, діти відчували себе його співавторами.

Опираючись на досвід проведеної роботи, формуємо основні вимоги до функціонування тимчасового творчого колективу:

- забезпечення інтеграції і диференціації інтересів учнів у первинних творчих групах;
- забезпечення можливості кожному учаснику виявити свою індивідуальність, творчу активність, розвинути вміння і здібності, щоб розвиток творчої активності на певному етапі міг бути педагогічно скоригованим, оскільки саме керівник-організатор може значною мірою професійно закласти підґрунтя для становлення творчої особистості і визначити сталий перебіг цього процесу;
- дотримання референтних відносин між учасниками, недопущення тиску на особу вихованця незалежно від статусу і ролі, яку він виконує;
- забезпечення психологічно комфортних умов для виявлення творчої активності кожного учасника та свободи прийняття особистих рішень;
- стимулювання ініціативи, саморозвитку і самоорганізації учнів в умовах діяльності тимчасового творчого колективу;
- забезпечення використання ефективних засобів співпраці (неформальна обстановка спілкування, відсутність строгої регламентації, товариське вирішення проблемних ситуацій, використання ігрових та змагальних елементів діяльності).

Спілкування учнів в процесі художньо-творчої діяльності, особливо колективної, цінне тим, що яскраво виявляється індивідуальна самобутність кожного, розвивається коло його почуттів, поглиблюється осмислення тих явищ, яких він раніше не помічав, тобто вдосконалюється емоційно-почуттєва сприйнятливність та інтелектуально-пізнавальні можливості особистості. Проте виникають і деякі проблемні питання. Це стосується насамперед обставин, які І. Бех називає «утвердженням особистісно розвивального

самовиміру» [3, с. 29], коли за будь-якого порівняння виникає момент змагання, що неодмінно підсилює дію егоїстичних проявів, пов'язаних із самооцінкою вихованців. З огляду на це, самовимір і змагання з самим собою має стати первинною, вихідною формою самоствердження особистості. Джерелом самооцінки має бути не те, на що дитина здатна чи нездатна порівняно з іншими, а на те, на що вона не була здатною раніше, але здатна нині, і чого вона бажала б у майбутньому. Лише зміцнівши в такому змаганні з самим собою, можна ризикнути без шкоди для самооцінки помірятися силами з іншими. Потрібно систематично звертати увагу дитини на її особисті процеси, а не травмувати її самолюбство, ставлячи їй за приклад інших учасників колективу.

Відзначимо певну особливість взаємодії учасників тимчасового творчого колективу у зв'язку з його різновіковим складом. Такий склад позитивно впливає на розвиток і спадкоємність традицій, передання досвіду роботи від старших молодшим, а також формує досвід молодших учнів в розмаїтті соціальних стосунків, сприяє розвитку важливих моральних якостей та етичних норм, розширює діапазон засвоєння дітьми різних соціальних ролей. Групові (колективні) проблеми, які виникають на конкретному матеріалі, краще здружують та об'єднують вихованців; останні продовжують обговорювати робочі питання і після занять, репетицій, зібрань, спільні справи переростають у дружні, щирі людські стосунки.

Після проведення роботи з формування тимчасового творчого колективу, затвердження керівника і координатора культурно-мистецької програми, формування первинних творчих груп і розподілу обов'язків між ними відбувається планово-організаційна розробка моделі культурно-мистецької програми.

Суть цієї роботи полягає у тому, щоб провести всі необхідні планово-організаційні заходи для забезпечення успішної реалізації конкретної культурно-мистецької програми, наприклад «Золотий фонд пісенної спадщини українського народу», в умовах конкретної школи. Пропонована програма повинна бути органічно «вписана» у шкільний контекст, пройти особистісно зорієнтовану корекцію відповідно до кількісного і якісного складу тимчасового творчого колективу, календарних планів урочної та позаурочної роботи, а також кадрового забезпечення та матеріально-технічної бази школи з урахуванням її сьогоденного стану і перспектив розвитку в цьому напрямку на найближчий час. Значною підмогою для практичного етапу реалізації програми може стати залучення до співпраці спонсорів.

Наступним завданням є розробка науково-методичного супроводу для вчителів та проведення для них науково-практичних семінарів, інструктивно-методичних зборів, щоб висвітлити і з'ясувати всі важливі питання методики і практики організації соціально значущої художньо-творчої діяльності учнів, стимулювання їх творчої активності.

Презентація культурно-мистецької програми – завершальний крок підготовчого пошуково-організаційного етапу. Форми її проведення можуть бути різними, але важливо, щоб презентація мала святковий, урочистий характер.

Практичний етап реалізації культурно-мистецьких програм полягає у безпосередньому плановому проведенні програмних заходів. Основний спосіб реалізації культурно-мистецької програми – тематичний творчий захід, який переважно має культурно-мистецький або культурно-просвітницький характер і є структурною одиницею художньо-творчої діяльності. Тематичні творчі заходи можуть проводитись у різних формах.

Згідно з принципом інтеграції навчальних дисциплін та тематичних творчих заходів у технології культурно-мистецьких програм художньо-творча діяльність учнів тісно переплітається не тільки з предметами естетичного циклу, а загалом з усіма гуманітарними дисциплінами (українська та зарубіжна література, історія, етика й ін.) і виховною позакласною діяльністю та гуртковою роботою. Вказаний принцип виконує суттєву роль у планово-організаційній розробці. Так, зміст виховання та навчання в школі визначається основними регламентуючими документами: програмами навчальних дисциплін та позакласних занять, навчальним планом, в якому зосереджено обсяг граничного навантаження з кожного предмета, шкільним плануванням діяльності вчительського та учнівського колективів. Враховуючи те, що культурно-мистецька програма тісно пов'язана з іншими напрямками навчально-виховної роботи, необхідно забезпечити належну координацію та взаємозв'язок усіх діяльнісних сфер через відповідні адміністративні структури школи.

Першими практичними кроками на етапі безпосередньої реалізації культурно-мистецької програми є проведення календарного планування програмних заходів і конкретизація та узгодження дій між окремими учасниками і творчими групами, яке відбувається на робочих зібраннях. Насамперед це стосується класних керівників, вчителів мистецьких дисциплін (музика, образотворче мистецтво, хореографія), вчителів літератури, історії, етики, а також керівників гурткової роботи художньо-естетичного напрямку.

Відповідно до запланованих форм проведення тематичних творчих заходів (концертів, тематичних вечорів, літературно-музичних композицій, інсценізацій драматичних творів чи їх фрагментів) готуються необхідні сценарні розробки, атрибутика, костюми, художнє та музичне оформлення тощо. Підготовкою всіх необхідних матеріалів займаються творчі групи.

Керівник культурно-мистецької програми на цьому етапі повинен здійснювати кілька функцій:

- надавати необхідні консультації і виявляти педагогічну підтримку учням у процесі виконання ними творчих завдань;
- проводити постійний аналіз проміжних результатів роботи;
- контролювати рівень організації і якість виконання завдань;
- вносити зміни і доповнення до програмних заходів в разі виникнення обставин, що вимагають оперативного втручання (вибуття виконавців, зміни загального режиму роботи школи та ін.)

Взаємозв'язок і рівень співвідношення між культурно-мистецькою програмою та функціонуючими навчальними програмами і планами виховної роботи буде залежати від етапності впровадження: на початковому етапі культурно-мистецька програма є окремим тематичним доповненням до основного плану виховної роботи, а у сформованій завершальній стадії стає базовою виховною технологією, об'єднуючи розрізнені напрямки виховання.

Підсумково-аналітичний (завершальний) етап вирішує три головні завдання:

- аналізуються та оцінюються результати, які були досягнуті у процесі виконання культурно-мистецької програми;
- описуються результати проведеної роботи й оформляються звітні матеріали;
- проводиться звіт тимчасового творчого колективу про виконання програми.

Аналіз результатів відбувається на загальних зборах тимчасового творчого колективу. Організаційні питання бере на себе керівник програми, який продумає порядок проведення зборів. Учні, а також інші учасники програми, котрі теж запрошуються на підведення підсумків, обговорюють проведені творчі заходи, обмінюються думками і враженнями, відзначають позитивні сторони діяльності та недоліки і помилки, допущені під час роботи. Проводиться підсумковий збір матеріалів для письмового оформлення результатів виконаної культурно-мистецької програми. Звіт тимчасового творчого колективу – це завершальний захід, що відбувається як святкова урочиста подія. Можливий варіант планування звіту як кульмінаційного творчого заходу всієї культурно-мистецької програми. Особливо це стосується тих програм, що заплановані на тривалий час реалізації. Залежно від тематичного напрямку програми розраховується масштабність і форма проведення завершального заходу. Так, для напрямку «Родовід» доречним є проведення великого родинного свята; для програми «Золотий фонд пісенної спадщини українського народу» можна організувати загальношкільний пісенний вернісаж; програми сезонного приурочення доречно планувати на час традиційного відзначення Великодня, Покрови та інших релігійних чи світських свят.

Звіт тимчасового творчого колективу є одночасно і святковим завершенням його роботи. Найважливіше, щоб вихованці відчули увагу до своїх ініціатив і діяльності, значущість, потрібність виконаної справи, щоб переживання ними радості і успіху стало не тільки стимулом, а і їх переконанням та потребою для подальшої життєтворчості.

Отже, викладений матеріал переконливо доводить потребу переосмислення системи виховної роботи в загальноосвітній школі та впровадження нових виховних технологій.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з детальним вивченням практичних аспектів і досвіду використання програмних технологій виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько В. П. Слагаемые педагогических технологий / В. П. Безпалько. – М.: Педагогика, 1989. – 92 с.
2. Безрукова В. Педагогика. Проективная педагогика / В. Безрукова. – Екатеринбург: Деловая книга, 1996. – 344 с.
3. Бех І. Д. Інваріанти особистісного підходу до виховання / І. Д. Бех // Виховання в школі; упоряд. В. Варава, В. Зоц. – К., 2003. – С. 2336.
4. Водяна В. О. Культурно-мистецькі програми як особистісно орієнтована виховна технологія в сучасній школі / В. О. Водяна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2006. – № 2. – С. 69–72.
5. Водяна В. О. Культурно-мистецькі програми: основи виховної технології і підготовка вчителів мистецьких дисциплін до її реалізації у школі / В. О. Водяна // Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. праць. Спеціальний випуск № 18: Мистецько-педагогічна освіта. Ч. 1. – Кривий Ріг, 2007. – С. 93–101.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
8. Заир-Бек Е. С. Основы педагогического проектирования / Е. С. Заир-Бек. – СПб.: Питер, 1995. – 216 с.
9. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе (анализ зарубежного опыта) / М. В. Кларин. – М.: Знание, 1989. – 207 с.
10. Лазарев В. С. Как разработать программу развития школы / В. С. Лазарев, М. М. Поташник. – М.: Новая школа, 1993. – 48 с.
11. Степанов Е. Н. Педагогу о современных подходах и концепциях воспитания / Е. Н. Степанов, Л. М. Лузина. – М.: Сфера, 2002. – 160 с.
12. Чепіль М. Педагогічні технології: навч. посібник / М. Чепіль, Н. Дудник. – Дрогобич: РВВ ДДПУ, 2009. – 242 с.

УДК 378.1:62:34

Д. В. КОВАЛЕНКО

**ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО
ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ**

Охарактеризовано сутність і результативність системи професійно-правової підготовки майбутнього інженера-педагога у вищому навчальному закладі. Встановлено, що професійно-правова компетентність вказаного фахівця є основою оцінки якості його професійно-правової підготовки. На основі проведеного аналізу праць науковців визначено структуру професійно-правової компетентності, що складається із взаємопов'язаних компонентів: когнітивного, особистісно-ціннісного, діяльнісного. Кожен з названих компонентів розкрито відповідно до професійних функцій інженера-педагога.

Ключові слова: професійно-правова підготовка, майбутній інженер-педагог, професійно-правова компетентність, система, структура, результативний компонент.

Д. В. КОВАЛЕНКО

**ПРОФЕСИОНАЛЬНО-ПРАВОВАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩЕГО
ИНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА КАК РЕЗУЛЬТАТ ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ
ПРОФЕСИОНАЛЬНО-ПРАВОВОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТА**

Дана характеристика сущности и результативности системы профессионально-правовой подготовки будущего инженера-педагога в высшем учебном заведении. Установлено, что профессионально-правовая компетентность указанного специалиста является основой оценки качества его профессионально-правовой подготовки. На основе проведенного анализа работ ученых определена структура профессионально-правовой компетентности, представленная взаимосвязанными